

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.11.2001, sp. zn. 22 Cdo 862/2000, ECLI:CZ:NS:2001:22.CDO.862.2000.1

Číslo: 2/2003

Právní věta: Rozhodnutí soudu výkonu rozhodnutí o zrušení věcného břemene dle § 337b odst. 3 o. s. ř. ve znění účinném před 1. lednem 2001 je pro soud v řízení o určení existence práva odpovídajícího věcnému břemenu závazné i v případě, že osoba oprávněná z věcného břemene nebyla účastnicí té fáze výkonu rozhodnutí, v níž ke zrušení věcného břemene došlo. Podstatné je, že soud výkonu rozhodnutí učinil v souladu se zákonem vše nezbytné k tomu, aby takové osobě účast ve vykonávacím řízení umožnil.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 27.11.2001

Spisová značka: 22 Cdo 862/2000

Číslo rozhodnutí: 2

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Řízení před soudem, Věcná břemena

Předpisy: § 159 odst. 2 předpisu č. 99/1963Sb.
§ 337b odst. 3 předpisu č. 99/1963Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

O k r e s n í s o u d v Táboře rozsudkem ze 4. 6. 1999 zamítl žalobu na určení, že „žalobce má právo odpovídající věcnému břemenu, a to právo chůze a jízdy po komunikaci a právo užívání přípojek vody, kanalizace, kabelu NN na pozemku p. č. 415/5 v k. ú. Ř. o výměře 6561 m², zapsaného v katastru nemovitostí u Katastrálního úřadu v T. na LV č. 275 podle geometrického plánu ze dne 19. 9. 1995 s vyznačením polohy věcného břemene podle smlouvy o zřízení věcného břemene, jejíž vklad byl povolen rozhodnutím Katastrálního úřadu v T. dne 14. 11. 1995 s právními účinky vkladu ke dni 3. 11. 1995“, a rozhodl o nákladech řízení. Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že smlouvou uzavřenou 1. 11. 1995 (s účinky vkladu do katastru nemovitostí k 3. 11. 1995) mezi H. C., s. r. o., se sídlem M. S., jako vlastníkem pozemku parc. č. 414/5 v k. ú. Ř. a manžely P. a L. K., jako vlastníky pozemku č. 414/4 v témže kat. území bylo ve prospěch vlastníků pozemku parc. č. 414/4 zřízeno právo odpovídající věcnému břemenu spočívající v právu chůze a jízdy po pozemku parc. č. 414/5 a vedení přípojky vody, kanalizace, kabelu NN po témže pozemku podle geometrického plánu, 18. 9. 1995. Manželé K. kupní smlouvou z 25. 3. 1996 (účinky vkladu do katastru nemovitostí 26. 3. 1996) prodali pozemek parc. č. 414/4 žalobkyni. Pozemek parc. č. 414/5 se stal předmětem řízení o výkon rozhodnutí, vedeného u soudu prvního stupně, zahájeného 9. 5. 1996 návrhem oprávněné I. banky, a. s., Praha 1, proti povinné H. C., s. r. o., se sídlem v M. S. Usnesením z 25. 11. 1998 bylo určeno, že

rozvrhovanou podstatu tvoří 7 002 492,40 Kč s 0,5% úrokem jdoucím z částky 7 000 000 Kč od 16. 11. 1999 do výplaty, dále že rozdělovaná podstata se rozvrhuje tak, že se z ní uspokojí soudní náklady oprávněného ve výši 1 189 750 Kč k hotovému vyplacení, částka 5 812 742,40 Kč s 0,5% úrokem z částky 7 000 000 Kč od 26. 11. 1998 do zaplacení na částečnou úhradu úroků z prodlení jsoucích od 14. 10. 1995 do 14. 12. 1998, k hotovému vyplacení. Dále bylo tímto usnesením podle § 337b odst. 3 o. s. ř. zrušeno věcné břemeno za náhradu celkem 200 000 Kč. Soud však v uvedeném řízení nezjistil, že došlo ke změně vlastníka pozemku parc. č. 414/4 a doručoval podle § 335 odst. 4 o. s. ř. příslušná rozhodnutí manželům K. jako osobám oprávněným z věcného břemene. Manželé K. byli při uzavření smlouvy o zřízení věcného břemene zastoupeni žalobkyní a některá usnesení vydaná v řízení o výkon rozhodnutí, alespoň zpočátku, a to dražební vyhláška z 16. 2. 1998, kterou bylo nařízeno dražební jednání na 9. 4. 1998, nové určení odhadní ceny usnesením z 27. 7. 1998, a další dražební vyhláška ze 17. 8. 1998, kterou bylo nařízeno dražební jednání na 14. 10. 1998 (ve všech těchto usneseních byl pozemek označen správně jako parc. č. 414/5 v kat. území Ř.), byla proto doručována i žalobkyni. Žalobkyně tedy musela vědět, že se výkon rozhodnutí týká jejích práv, ale nijak nereagovala, a také manželé K. soudu nesdělili, že již nejsou osobami oprávněnými z věcného břemene. Byli přítomni i jednání, při kterém soud věcné břemeno zrušil. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že pozemek byl sice v návrhu na výkon rozhodnutí nesprávně označen jako parc. č. 441/5, v důsledku toho i v usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí ze 17. 7. 1997, a dále jako parc. č. 447/5 v usnesení o udělení příklepu ze 14. 10. 1998, na základě kterého došlo k záznamu v katastru nemovitostí, „ale tyto chyby neměly faktický dopad na sporné věcné břemeno, neboť oprávněný předložil listinu, z níž vyplývalo, že věcné břemeno zatěžuje právě pozemek parc. č. 414/5“. Pokud nebylo se žalobkyní jako s osobou oprávněnou z věcného břemene váznoucího na pozemku parc. č. 414/5 jednáno, pak „s ohledem na výsledek dražby by rozhodnutí soudu o zrušení věcného břemene muselo být podle § 337b odst. 3 o. s. ř. naprosto stejné a žalobkyně, i kdyby byla účastna rozvrhového jednání a využila možnosti podat proti usnesení o rozvrhu odvolání, by ani v odvolacím řízení nemohla uspět“. Soud prvního stupně ještě dodal, že určovací žalobě nelze vyhovět i proto, že by šlo poté, co bylo věcné břemeno zrušeno, o jeho vznik soudním rozhodnutím, to však nelze rozhodnutím podle § 80 písm. c) o. s. ř., ale jen podle § 142 odst. 3 obč. zák. při zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví a podle § 135c odst. 3 obč. zák. při rozhodování o neoprávněné stavbě. K r a j s k ý s o u d v Českých Budějovicích, pobočka v Táboře, jako soud odvolací rozsudkem ze 30. 9. 1999 potvrdil rozsudek soudu prvního stupně. Odvolací soud převzal skutkové zjištění soudu prvního stupně. K právnímu posouzení dodal, že usnesení, jímž bylo v řízení o výkon rozhodnutí rozhodnuto o zrušení věcného břemene, je rozhodnutím, kterým je soud podle § 159 odst. 2 o. s. ř. vázán, a je nerozhodné, zda se jím cítí vázána žalobkyně. Pokud žalobkyně tvrdí, že s ní nebylo v řízení o výkon rozhodnutí jako s účastnicí řízení jednáno a byla jí odňata možnost jednat před soudem, nic jí nebrání, aby svoje práva uplatnila v řízení o výkon rozhodnutí. Z porušení práva v řízení o výkon rozhodnutí nevyplývá její naléhavý právní zájem na určovací žalobě. Odvolací soud dále poukázal na to, že v návaznosti na čl. 11 Listiny práv a svobod je zrušení věcného břemene podle § 337b odst. 3 o. s. ř. omezením vlastnického práva podle zákona a za náhradu, která se přiznává oprávněným osobám z věcného břemene. Ty nejsou účastníky celého řízení o výkon rozhodnutí podle § 255 o.s. ř., ale postavení účastníka se jim přiznává v určité fázi, v nichž se jedná o jejich právech a povinnostech. V řízení však není možné vedlejší účastenství, přičemž žalobkyně v řízení o výkon rozhodnutí nečinila nic jiného, než že podáním ze 7. 6. 1999 sdělila, že do řízení vstupuje jako vedlejší účastnice. Nesprávné označení pozemku v usnesení ze 14. 10. 1998 o udělení příklepu bylo opraveno oprávněným usnesením z 8. 6. 1999. Konečně odvolací soud zdůraznil, že se žalobkyní bylo v určité fázi řízení o výkon rozhodnutí jako s účastnicí řízení jednáno, a přesto žádné námitky ani práva neuplatnila, což je základní příčina stavu, ve kterém se nyní nachází. Zamítnutí návrhu na vyslovení přípustnosti dovolání odůvodnil odvolací soud tím, že otázky vázanosti soudním rozhodnutím a naléhavého právního zájmu jsou judikaturou vyšších soudů řešeny.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání. Považuje rozsudek odvolacího soudu za

rozhodnutí zásadního právního významu pro posouzení vztahu § 335c odst. 3 a § 159 odst. 2 o. s. ř., tj. otázky, zda je vázána rozhodnutím o zrušení věcného břemene podle § 335c odst. 3 o. s. ř., jestliže jako vlastnice panujícího pozemku nebyla účastnicí exekučního řízení. Namítá, že § 159 odst. 2 o. s. ř. stanoví, že výrok pravomocného rozsudku je závazný pro účastníky a pro všechny orgány. Nebyla-li však účastnicí řízení, v němž bylo rozhodnutí o zrušení věcného břemene vydáno, nemůže jím být vázána a nemůže se také v uvedeném řízení jako účastnice řízení bránit. Proto také má naléhavý právní zájem na určení existence věcného břemene. Dále namítá, že rozhodnutí o zrušení věcného břemene je nevykonatelné pro neurčitost, neboť soud v usnesení z 25. 11. 1998 rozhodl o zrušení věcného břemene, aniž specifikoval nemovitosti, k nimž je jako věcné právo vázáno. I kdyby žalobkyně připustila určení nemovitostí odkazem na rozhodnutí o dražbě, pak se týkalo nemovitosti jiné, a to parc. č. 441/5. V rozhodnutí není také uvedeno, kdo je oprávněným z věcného břemene, kterému přísluší náhrada za jeho zrušení. Jestliže se žalobkyní nebylo v řízení o výkon rozhodnutí jednáno, šlo o nesprávný postup soudu, kterým jí byla odňata možnost jednat před soudem. Žalobkyně v dovolání sice uvádí, že uplatňuje také dovolací důvod podle § 241 odst. 3 písm. c) o. s. ř., podle obsahu se však dovolání týká jen nesprávného právního posouzení věci a odnětí možnosti jednat před soudem, tj. dovolacích důvodů podle § 241 odst. 3 písm. a) a d) o. s. ř.

Žalobkyně navrhla, aby rozsudky soudů obou stupňů byly zrušeny a věc vrácena soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Žalovaná uvedla, že dovolání žalobkyně je nepřijatelné jak podle § 237 o. s. ř., tak podle § 239 odst. 2 o. s. ř. Rozhodnutí o zrušení věcného břemene považuje žalovaná za pravomocné.

Nejvyšší soud provedl řízení podle procesních předpisů platných k 31. 12. 2000 (hlava první, bod 17. zákona č. 30/2000 Sb.), tj. podle zákona č. 99/1963 Sb. ve znění před novelou provedenou zákonem č. 30/2000 Sb. Po zjištění, že dovolání bylo podáno včas řádně zastoupenou účastnicí řízení, dále zkoumal, zda jde o dovolání přípustné. Dovolání je přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, pokud v řízení došlo k vadám v § 237 odst. 1 o. s. ř. vyjmenovaným.

Žalobkyně sice v dovolání namítá, že jí nesprávným postupem soudu byla odňata možnost jednat před soudem. Avšak už z toho, co sama uvádí, vyplývá, že za nesprávný nepovažuje postup soudu v tomto řízení o určovací žalobě, ale v řízení o výkon rozhodnutí vedeném u soudu prvního stupně pod sp. zn. E 726/96.

N e j v y š š í s o u d vadu řízení podle § 237 odst. 1 písm. f) o. s. ř. ani jiné vady podle § 237 odst. 1 o. s. ř., stejně jako jiné vady řízení, které mohly mít vliv na správnost rozhodnutí odvolacího soudu, nezjistil. Proto dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Vzhledem k tomu, že předpoklady přípustnosti podle § 238 odst. 1 písm. b) a § 239 odst. 1 o. s. ř. nejsou dány (dovolatelka je ani netvrdí), soustředil se dovolací soud na řešení přípustnosti dovolání podle § 239 odst. 2 o. s. ř.

Podle § 239 odst. 2 o. s. ř., nevyhoví-li odvolací soud návrhu účastníka na vyslovení přípustnosti dovolání, který byl učiněn nejpozději před vyhlášením potvrzujícího rozsudku nebo před vyhlášením (vydáním) usnesení, jímž bylo rozhodnuto ve věci samé, je dovolání podané tímto účastníkem přípustné, jestliže dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam.

Žalobkyně připuštění dovolání před vyhlášením rozsudku odvolacího soudu navrhla, dovolací soud však jejímu návrhu nevyhověl. Dovolací soud však považuje rozsudek odvolacího soudu za rozhodnutí

po právní stránce zásadního významu, a to pro řešení otázky, zda osoba, která byla podle hmotného práva osobou oprávněnou z věcného břemene, je ve smyslu § 159 odst. 2 o. s. ř. vázána rozhodnutím o zrušení věcného břemene, vydaným v řízení o výkon rozhodnutí prodejem nemovitostí podle § 337b odst. 3 o. s. ř., jestliže jí nebylo uvedené rozhodnutí doručeno.

Úprava výkonu rozhodnutí prodejem nemovitosti, kdy dochází ke změně vlastníka nemovitosti, a to tak, že stát zajišťuje splnění práva oprávněného vůči povinného donucením, sleduje, aby vydražitel nabyl nemovitost bez závad, resp. jen s jejich minimem. Takovou závadou je i věcné břemeno, které je omezením vlastníka nemovitosti ve prospěch někoho jiného něco trpět, něčeho se zdržet nebo něco konat.

Podle § 336m odst. 1 o. s. ř. musí vydražitel bez započtení na nejvyšší podání převzít věcná břemena, pokud tak stanoví zvláštní předpis nebo nájemní práva. Jde o věcná břemena, která je třeba zachovat a k nimž se přihlédlo při určení odhadní ceny (o jejich hodnotu byla snížena).

Dále podle § 336m odst. 2 o. s. ř. převezme vydražitel jen ta věcná břemena, dostane-li se na ně plná úhrada z rozdělované podstaty. Převzetí těchto věcných břemen není tedy ponecháno na vůli vydražitele, neboť bude-li částka, kterou bylo věcné břemeno oceněno, v rozvrhovém řízení plně uhrazena, vydražitel musí věcné břemeno převzít. Pokud vydražitel takto nepřevzme věcná břemena na srážku z nejvyššího podání, soud určí podle výsledku odhadu částku, kterou tato věcná břemena ocení, zruší je a oprávněnému přikáže náhradu v hotovosti ve výši určené soudem (§ 337b odst. 1 a 3 o. s. ř.). Podle § 337 odst. 1 písm. d) o. s. ř. se tyto náhrady uspokojují z podstaty ve čtvrtém pořadí.

Protože v dané věci věcné břemeno váznoucí na pozemku parc. č. 414/5, který byl předmětem výkonu rozhodnutí, ve prospěch pozemku parc. č. 414/4, není věcným břemenem, vyplývajícím ze zvláštního předpisu, pak jeho další trvání bylo odvislé od nejvyššího podání, tedy zda bude rozvrhovaná podstata postačovat k zaplacení náhrady vydražiteli za toto věcné břemeno, nebo zda jeho převzetí srážkou na nejvyšší podání nebude možné a věcné břemeno bude zrušeno.

V řízení o výkon rozhodnutí prodejem nemovitosti jsou práva a povinnosti osob, které mají k nemovitosti věcná práva, tj. i osob, které jsou oprávněnými z věcného břemene váznoucí na prodávané nemovitosti, upravena. Zákon totiž stanoví, že osobám, které mají věcné právo k nemovitosti, se doručuje usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí prodejem nemovitosti (§ 335 odst. 3 o. s. ř.), osobám, pro které váznou na nemovitosti věcná práva patrná ze spisu, se doručuje usnesení o určení odhadní ceny nemovitosti (§ 336 odst. 4 o. s. ř.), každému, kdo má k nemovitosti věcné právo, je-li patrné ze spisu anebo evidence nemovitosti, se doručuje dražební vyhláška (§ 336c odst. 1 písm. c/ o. s. ř.) a předvolává se k rozvrhovému řízení (§ 336n o. s. ř.). Rozvrhové usnesení se podle § 337c odst. 1 o. s. ř. doručuje osobám, které měly být předvolány k rozvrhovému jednání, a osobám, o jejichž nárocích se rozhodovalo při tomto jednání.

Dražební vyhláška musí mimo jiné podle § 336b písm. l), g) a i) obsahovat také závady, které musí vydražitel převzít bez započtení na nejvyšší podání, ustanovení o přechodu závad a užitků nemovitosti a výzvu, aby všichni, kdo jsou odkázáni se svými nároky na nejvyšší podání, udali výši svých nároků i s příslušenstvím ke dni dražebního jednání a prokázali je listinami s upozorněním, že jinak bude k jejich nároku přihlíženo jen podle obsahu spisů. Dražební vyhláška se také vyvěšuje na úřední desce soudu a soud požádá místní orgán samosprávy, v jehož obvodu je nemovitost, aby podstatný obsah vyhlášky uveřejnil způsobem v místě obvyklém.

To znamená, že soud v řízení o výkon rozhodnutí jedná s osobou oprávněnou z věcného práva, tedy i z věcného břemene, je-li takové právo patrné ze spisu anebo z evidence nemovitostí do fáze vydání dražební vyhlášky, po jejím vydání pak s osobou, jejíž věcné právo je patrné z obsahu spisu. Vyvěšení

dražební vyhlášky na úřední desce a jeho publikace prostřednictvím místního orgánu v místě obvyklém má také zajistit, aby své nároky z věcných práv uplatnily ty osoby, s nimiž dosud nebylo jednáno, resp. jejich práva nebyla dosud ze spisu patrna. Pokud věcné právo nebylo z obsahu spisu (anebo z evidence nemovitostí) do vydání dražební vyhlášky patrna a osoba, která je osobou oprávněnou z věcného břemene, které vydražitel obligatorně nepřebírá, právo z tohoto věcného břemene neuplatnila, zaniklo věcné břemeno ze zákona právní mocí rozvrhového usnesení. Tomuto závěru také nasvědčuje úprava výkonu rozhodnutí prodejem nemovitostí zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu ve znění novely provedené zákonem č. 30/2000 Sb.

Ta již neupravuje zrušení věcných břemen rozhodnutím soudu a stanoví v § 337e odst. 2, že dnem právní mocí rozvrhového usnesení zanikají věcná břemena a nájemní práva na nemovitosti vázoucích. To neplatí u věcných břemen a nájemních práv, o nichž bylo rozhodnuto, že nezaniknou, a u věcných břemen a nájemních práv, za něž byla poskytnuta vydražiteli náhrada.

Lze tedy uzavřít, že pokud v řízení o výkon rozhodnutí prodejem pozemku, provedeném podle občanského soudního řádu ve znění před novelou provedenou zákonem č. 30/2000 Sb., na němž vázlo věcné břemeno, osoba oprávněná z věcného břemene neuplatnila v tomto řízení svůj nárok a soud jednal s osobou jinou, která byla osobou oprávněnou z věcného břemene podle obsahu spisu, pak věcné břemeno rozhodnutím soudu o jeho zrušení podle § 337b odst. 3 o. s. ř. zaniklo. Tímto rozhodnutím je tedy vázána i osoba, která byla skutečnou osobou oprávněnou z věcného břemene podle hmotného práva, a tato úprava je tedy modifikací § 159 odst. 2 o. s. ř. Takový postup není ani v rozporu s čl. 11 Listiny práv a svobod. Ten jednak obsahuje ochranu práva vlastnického, a i pro případ aplikace i na jiná věcná práva, mezi něž je také řazeno právo vyplývajícího z věcného břemene, zákon - občanský soudní řád s přihlédnutím ke specifické povaze řízení o výkon rozhodnutí ochranu práva vyplývajícího z věcného břemene v řízení o výkon rozhodnutí prodejem věcným břemenem zatížené nemovitosti obsahuje. Nevyužije-li osoba oprávněná z věcného břemene práva jí takto zajištěná, nemůže se dovolávat toho, že jí ochrana jejího věcného práva byla odepřena.

V daném případě osoby původně oprávněné z věcného břemene vázoucích na pozemku, který byl předmětem řízení o výkon rozhodnutí prodejem pozemku v době zahájení tohoto řízení, právo odpovídající věcnému břemenu pozbyly (došlo k jeho zániku převodem), avšak ze spisu tato skutečnost nebyla patrna. Ve spise byla totiž založena pouze smlouva, kterou původní osoby právo odpovídající věcnému břemenu k prodávanému pozemku nabyly. Nicméně osobě, která právo odpovídající věcnému břemenu nabyla, tj. žalobkyni byla jednak, byť jako domnělému zástupci původních oprávněných osob, doručena dražební vyhláška do vlastních rukou (v níž byl zatížený pozemek správně označen) a kromě toho byla dražební vyhláška také publikována postupem podle § 336c odst. 3 o. s. ř. Žalobkyně svoje práva osoby oprávněné z věcného břemene v řízení o výkon rozhodnutí prodejem zatíženého pozemku neuplatnila, ačkoliv o probíhajícím řízení o výkon rozhodnutí věděla a uplatnit je mohla, resp. teprve podáním ze 7. 6. 1999, doručeným soudu prvního stupně 9. 6. 1999, navrhla svůj vstup do řízení jako vedlejší účastnice. Usnesení soudu prvního stupně z 25. 11. 1998, které je usnesením rozvrhovým a obsahuje také výrok o zrušení věcného břemene (zní tak, že „Věcná břemena práva chůze a jízdy po komunikaci a užívání přípojky vody, kanalizace a kabelů nízkého napětí se zrušují“) a určení výše náhrady za zrušené věcné břemeno (formulovaným tak, že „oprávněným z věcného břemene náleží náhrada ve výši 75 000 Kč za zrušení práva chůze a jízdy po komunikaci a náhrada 150 000 Kč za zrušení věcného břemene užívání přípojek vody, kanalizace a kabelů nízkého napětí“), nabylo právní mocí 19. 12. 1996 (doručováno bylo manželům Kratochvílovým jako osobám oprávněným z věcného břemene podle obsahu spisu). Soud prvního stupně usnesením z 8. 6. 1999, č. j. E 726/99-134, opravil usnesení o udělení příklepu z 14. 10. 1998 tak, že správně označil pozemek, jehož se příklep týkal, jako parc. č. 414/5 v kat. území Ř. (nesprávně byl uveden jako pozemek parc. č. 447/5).

Předmětné věcné břemeno tedy zaniklo zrušením podle § 337b odst. 3 o. s. ř. Pokud by bylo

rozhodnutí soudu o jeho zrušení pro neurčitost nevykonatelné, pak zaniklo právní mocí rozvrhového usnesení, a takovými rozhodnutími je žalobkyně vázána. Pak je také správný závěr odvolacího soudu, že žalobkyně nemůže být úspěšná se žalobou, že věcné břemeno existuje. Právní posouzení věci odvolacím soudem v rozsahu dovolacích námitek nemělo tedy za následek nesprávné rozhodnutí ve věci a proto bylo dovolání podle § 243b odst. 1 o. s. ř. zamítnuto.